

Reindrift og samer i Trollheimen

Samenes historie i Trollheimen går langt tilbake. I 1685 møtte kong Christian V på sin Norgesreise et eldre samepar i Oppdal. De var kommet ned til bygda for å selge et reinsdyr, heter det i den offisielle reisebeskrivelsen. På den tida hadde nok både samer og tamrein vært et vanlig syn i generasjoner i denne bygda. Kanskje kunne ingen si hvem som kom først, bøndene eller samene. Men tallrik var samebosettingen neppe, og utpå 1700-tallet ser det ut til at samene har forflyttet seg til andre fjellområder. Fra omkring 1875 fikk Trollheimen imidlertid ny samisk bosetting. Det var forfedrene til dagens samer i dette fjellområdet som da etablerte seg på østsida av fjellet, familiene Kant og Renander. Dette var samer fra Rørostraktene, samt fra svensk side av grensa. Tilflyttingen kom omtrent samtidig med at fotturistene begynte å ta fjellet i bruk. De to gruppene har siden benyttet fjellområdet i fredelig sameksistens. Men forholdet mellom samene og grunneierne i bygdene omkring har vært preget av motsetninger. Bøndene har i alle år hevdet at reinen har gjort skade på beite for bufe, dyrka mark, setervoller og mosetak. Myndighetene kom raskt inn i bildet da den første striden oppsto. I 1897 kom «Tillegglappelloven» som innførte forbud mot all reindrift i kommunene Sunndal, Surnadal, Stangvik, Rindal, Rennebu og Oppdal. I Meldal ble det fortsatt gitt anledning til å drive med tamrein. Det var da også der de fleste av samene holdt til. For samene i Trollheimen følte denne avgjørelsen urimelig. Slik de så det, var det *bøndene* som trengte seg inn på deres områder, ikke omvendt. Siden har konflikten ligget latent, og med jevne mellomrom gitt seg utslag i åpen strid. På 1960-tallet kjempet grunneiere omkring Trollheimen for villreinjakt i området, og saken kom helt til Stortinget, der det ble bestemt at villreinjakt ikke var forenlig med tamreindrift.

Kampen fortsatte både på 1970- og 80-tallet. Grunneierne vant et søksmål mot samene i alle tre rettsinstanser, noe som etter et rettsforlik i 1978 skulle forplikte samene til å avvike tamreindriften. Men rettsavgjørelsene var tatt på ulike premisser i herredsrett, lagmannsrett og høyesterett og ble fulgt av en særlov som ga samene nytt klarsignal. Nye rammer ble satt for tamreindriften i Trollheimen. Næringen skulle nå, mot slutten av 1980-tallet, inn i mer kontrollerte former enn før med bestemmelser om hvor reinflokkene skal befinne seg i fjellområdet til enhver tid av året. Samene har etter dette forpliktet seg til å drive reinen til vinterbeiteområder i søndre deler av Trollheimen, nærmere bestemt rundt Kråkvasstind, i Okla/Storhornområdet eller i Grythattområdet. Dessuten benyttes fjellet øst for Orkladalføret, Grefstadjell og Iglfjellet til vinterbeite. Vår- og forsommerbeitet i Trollheimen er lagt til et område øst for Follsjøen/Gråsjøen, mens det utover sommeren og høsten skal skje en forflytning til vest for de nevnte sjøene, samt

til de sentrale delene av Trollheimen, et bredt belte mellom Gråsjøen og Gjevilvatnet. Flytting skal skje etter bestemte ruter, og det er opprettet plasser både for slakteuttak og kalvemerking. Det er satt en øvre grense på 1600 dyr innenfor det totale reindriftsområdet.

Etter et langvarig ekspropriasjonsskjønn er grunneierne gitt en kompensasjon for de ulemperne fortsatt drift etter disse retningslinjene vil innebære.

Merking av rein i samletrøa på Nerskogen.